KRŠĆANSKI UZGOJ PORODA.

PASTIRSKI LIST

D.R VINKA PULIŠIĆA

ZADARSKOGA NADBISKUPA

VJERNICIM SVOJE NADBISKUPIJE

ZA KORIZMU

GODINE 1917

ZADAR
Tiskara Schönfeld & Co.
1917.

KRŠĆANSKI UZGOJ PORODA.

PASTIRSKI LIST

D.R VINKA PULIŠIĆA

ZADARSKOGA NADBISKUPA

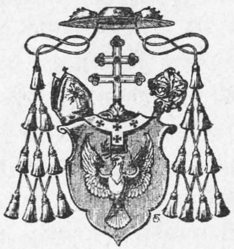
VJERNICIM SVOJE NADBISKUPIJE

ZA KORIZMU

GODINE 1917

ZADAR
Tiskara Schönfeld & Co.
1917.

Br. 315.

VINKO D.r PULIŠIĆ

PO MILOSTI BOŽJOJ I SVETE APOSTOLSKE STOLICE
NADBISKUP ZADARSKI
PRVOSTOLNIK DALMACIJE
PRAVI TAJNI SAVJETNIK NJ. CES. I KR. APOST.
VELIČANSTVA
LJUBLJENIM VJERNICIMA SVOJE NADBISKUPIJE
POZDRAV I MIR OD GOSPODINA.

Svijet što stariji to gori biva. To je riječ koju često opetuju starci, ali je mladji ne shvataju jer im fali iskustvo prošlosti a ne tare ih briga za budućnost.

Ima ipak jedna druga riječ koju svi razumiju, a ta je: na mladjima svijet ostaje. Takovo će biti današnje i buduće društvo kakovi budu pojedinci, koji ga budu sačinjavali; bude li nam mladež poslušna i ćudoredna, nema dvojbe da će i cijelo društvo biti takovo.

Žalosno i danomično iskustvo uvjerava nas ipak da nam je upravo današnja mladež i neposlušna i nećudoredna, bez Vjere i bez stalnih zdravih načela, mladež koja ne priznaje vlasti niti roditelja niti starješina, jer ne poznaje i jer omalovažuje Božju vlast.

Ljudi su i u prošlim vjekovima i griješili i bili neposlušni, jer je narav po grijehu istočnomu pokvarena uvijek bila sklona na zlo, ali ipak grijeh je bio smatran prekršajem Božjeg zakona, i svak je bio uvjeren da je neposluh teško pomanjkanje podložnosti očinskoj vlasti i onoj zakonitih starješina. Danas na žalost ljudi drukčije sude; toliko prekršaji Božjih zapovijedi koliko oni ljudskih zakona ispričavaju se na temelju krivih načela, što su plod strasti i krivog mišljenja, a idu za tim da se opravdaju zla djela. Zlo je to koje mi svi oplakujemo, ali ih ima malo, koji bi znali koji je tomu pravi uzrok. Uzrok te opće nevolje jest pomanjkanje dobrog uzgoja. Na sve načine nastoji se protumačiti tu današnju moralnu nevolju i izmišljaju se razni pokušaji da se riješi tako zvano socijalno pitanje, a začudo je kako se pri tomu zaboravlja da je svemu ovomu zlu izvor u domaćem uzgoju. Naravno je dakle da ljudi, ne poznavajući taj izvor, bivaju sve to gori te svijet brzim korakom ide u susret socijalnoj i vjerskoj propasti. Bez ovog domaćeg uzgoja niti škola može postignuti svoj uzvišeni cilj niti će se ikada državni zakoni pripravno i tačno vršiti. Zato je najvažnija dužnost i najsvetije zvanje roditelja da kršćanski uzgoje svoju djecu i da pomno bdiju na njihovu nevinost. “Svakako je potrebito, pisao je veliki Papa Lav XIII, da roditelji svim svojim silama nastoje očuvati nevinost svoje djece i odmah iz rane ih mladosti priviknuti na krjepost. Još iz malih nogu nek se djeca nauče sinovskom ljubavi ljubiti Boga i poštivati njegovo Veličanstvo; nek se pokoravaju vlasti vladara i zakona; nek se opru pohoti te se savjesno drže reda, koji je Bog postavio u društvu i u obitelji. [1])

[1]) Encycl. Quod Apostolici muneris.

Uzalud bi roditelji bili poklonili svojoj djeci ovaj vremeniti život kada oni nebi uputili svoju djecu na takav kršćanski život kojim bi djeca zaslužila vječni život i konačnu sreću. Ipak na žalost roditelji valjda nijednu drugu svoju dužnost tako ne zanemaruju i nepoznaju kao ovu; te valja priznati da smo se u tom pogledu do skrajnosti iznevjerili predajama svojih starijih.

Bilo je vrijeme kada je po nauku sv. Petra svaka obitelj bila kao jedno domaće svetište, u kojemu su stariji bili smatrani kao svećenici. [1]) U to doba svaka je kuća bila hram, u kojemu su se dnevne molitve zajedno molile; u tim kućama Vjera je upravljala cijelim životom a strogo su se opsluživali zakoni Božji i zapovijedi sv. Matere Crkve, te se je znalo koji su dani posta a koji nemrsa i vjerno ih se je opsluživalo. Oh kako je bilo lijepo vidjeti kako roditelji često puta kroz godinu pristupaju s djecom na sv. Sakramente, kako svi zajedno u blagdane zapovijedane pobožno slušaju sv. Misu! U takovim kućama izvanjsko pošteno vladanje išlo je usporedo sa dubokom pobožnošću duše. Toga radi u četvrtom vijeku zloglasni car Julijan odmetnik, koji je htio ponovno uskrisiti u carstvu rimskom poganstvo, znao bi često reći svojim poganskim podanicima: Živite čestito i pošteno kako živu kršćani eda budete mogli uspostaviti štovanje bogova.

Tako su živjeli prvi kršćani, tako su više manje osim rijetkih iznimaka živjeli i naši djedovi kojih sedamdeset godina natrag. Od onda Vjera je žalibože počela gubiti onaj svoj sveti upliv, nestalo je sinovske ljubavi, domaćeg posluha i reda, vjernosti izmedju po-

[2]) 1. Petr. 2, 9.

danika i vladara. Cijeli se je društveni red poremetio, jer je malo po malo u obiteljima propadao ozbiljni kršćanski uzgoj a time i vjersko osvjedočenje i moralno vladanje. I danas iza devetnaest vijekova kršćanstva svijet je jednostavno postao poganskim, kako nas to najbolje uvjerava ovaj današnji grozni rat.

Ljudi se ne žacaju ni najnepoštenijih sredstava samo nek se dodje do odredjenog cilja. Stari su Grci i Rimljani prodavali roba za 86 kruna, danas ljudski život cijeni se i još manje, te se gadnim i nečuvenim cinizmom govori o ljudskom materijalu kao da su ljudi puške i mitraljeze, kojima ratujuća država raspolaže da ih baci u ždrijelo neprijateljskih topova. Fali nam kršćanskog uzgoja pak zato nemamo niti ljudskog čuvstva.

U svom lanjskom pastirskom pismu o sv. Ženidbi govorio sam o dužnostima koje imaju roditelji prama svojoj djeci, a samo sam se u kratko dotakao dužnosti koju oni imadu da kršćanski uzgoje svoj porod. Ali je ovo pitanje tako važno, te zaslužuje da se potanko o njemu raspravlja. Jer o uzgoju ovisi budućnost Vjere i društva. Zato sam odlučio da Vam o tom velevažnom pitanju govorim u ovogodišnjem pastirskom listu.

* * *

Uzgajati znači pozorno pratiti ćud djeteta te ju vježbati eda se ona što je moguće savršenije razvije; zato uzgojitelj mora da kroti i da se bori proti zlim nagnućima, što se nalaze u ljudskoj naravi oslabljenoj uslijed istočnog grijeha; na taj način dijete uz pomoć milosti Božje, koja ne fali nikada, postaje sposobnim eda postigne svoj cilj na ovoj zemlji; a taj je biti korisnim članom društva i postignuti jednoć zadnju svrhu za koju je čovjek stvoren t. j. spasenje duše.

Uzgoj mora da obuhvaća cijeloga čovjeka, koji je sastavljen od tijela i od neumrle duše. Zato kršćanski uzgoj ne smije da se ograniči na samo usavršivanje tijela, već osobito i na prvom mjestu mora ići za tim da usavrši duh, koji je plemenitiji i uzvišeniji dio čovjeka. Djeca kršćanskih roditelja po sv. Krštenju postaju hramovi Duha Svetoga i baštinici vječnog blaženstva, te sa godinama moraju uvijek tako upravljati svojim životom eda postignu ovo blaženstvo. Samo kršćanski uzgoj može da ih sigurno vodi do ovoga nadnaravnoga cilja. Stoga kršćanski roditelji, ma kojemu oni staležu i položaju pripadali, moraju smatrati najozbilnijom svojom dužnošću uzgajati svoju djecu u kršćanskomu duhu i po načelima i uputama sv. Vjere. Oni su prvi i naravni uzgojitelji čovjeka, gradjanina i kršćanina; i ako oni povjeravaju drugima uzgoj svoje djece, najpreča njihova dužnost jest paziti i zahtjevati da uzgojitelj bude prožet duhom kršćanskim i da uzgoj bude religijozni i moralni, jer se uzgoj po sebi odnosi najprije na moralni život te popravlja i upravlja čuvstvima djeteta nastojeć da ono steče sve potrebite krjeposti.

Uzgojitelj mora prihvatiti svaku prigodu eda u srce djeteta ulije dobre osjećaje i da ga privikne na krjeposna djela po kojima će ono postati poštenim čovjekom, dobrim gradjaninom i valjanim kršćaninom.

Ali do svega toga neće se nikako moći doći ako sam uzgojitelj nije uvjeren kršćanin.

Ljubiti djecu zahtjev je to tako jak prirode da ga nije moguće nikako ugušiti. I ova ljubav što ju roditelji ćute prama svojoj djeci i prirodjeno im nastojanje oko njihovog dobra, nameću roditeljima najteže dužnosti, koje se odnose na tijelo djece a još

više na njihovu dušu. Tko dakle zanemari pravi uzgoj svoje djece pokazuje se bezdušnim prama njima i počinjava izdajstvo prema čovječjemu društvu kojemu djeca pripadaju, a što je još gore takovi roditelji postaju nevjerni i buntovni proti Crkvi čiji su oni i njihova djeca sinovi. Zato sv. Pavao kaže: „Ako se čovjek ne brine za svoje, osobito pak za domaće, on je zanijekao Vjeru i gori je od nevjernika", [1]) jer se ne drži vjerskih propisa, ne upravlja svojom obitelji po načelima sv. Evandjelja i tako je gori od nevjernika, jer su isti pogani upućivali svoje domaće na štovanje kipova a navlaš kućnih bogova. Sveto Pismo na sijaset mjesta zapovjeda roditeljima da se brinu za svoju djecu i da svim silama nastoje oko njihovog vremenitog i vječnog blagostanja. Isukrst kad je uzvisio ženidbu na čast pravoga sakramenta, htio je, kako sam vam to predočio u svom lanjskom korizmenom pastirskom listu, pružiti roditeljima pomagala i osobitih milosti kojima će oni moći lakše i uspješnije uzgajati u katoličkoj Vjeri svoj porod. Suviše htio je Isus da ženidbeni vez bude nerazrješiv eda roditelji medjusobno i doživotno vezani budu se mogli zajednički posvetiti kršćanskom uzgoju svoje djece. Roditelji imaju svetu dužnost uzgajati djecu u ljubavi Božjoj eda ljubeći Boga i opsluživajući ovdje na zemlji njegove sv. zapovijedi budu spašeni. Zato moraju: 1.) oni sami najprije učiti svoju djecu, zatim nastojati da ih drugi pouče u vjerskim istinama, i na vrijeme priviknuti ih na vršenje kršćanskih dužnosti; 2.) paziti na njihovo vladanje i čuvati ih od svake pogibelji da se pokvare; 3.) pametno ih opominjati, odlučno popravljati njihove

[1]) 1. Tim. 5, 8.

pogreške i do potrebe ljubezno ih kazniti; 4.) prednjačiti im dobrim primjerom.

Govorit ću vam napose i potanko o svim ovim dužnostima.

* * *

Djeca su zalog što su roditelji primili od Boga. O kojem zalogu oni će jednog dana morati položiti najstroži račun Stvoritelju. Zato su roditelji dužni što prije mogu krstiti svoju djecu. Tko preko jednog mjeseca zanemari krstiti svoje dijete, smrtno griješi. Moraju nastojati da *pouče* svoju nejaku djecu u onim temeljnim istinama, koje svakako mora da znade svaki kršćanin da se može spasiti. Tijelo i dušu djeteta počima se uzgajati danom kad se ono rodilo. Pa kao što je teško izliječiti ga od bolesti, koju je na sebe navuklo pokvarenim majčinim mlijekom, tako ga je teško osioboditi od zlih navika, koje je mlijekom usasnulo, govori jedan dubokoumni pisac i nadodaje: Potrebito je priviknuti djecu na krjepost više i prije navikom nego li poukom. [1]) Vjerskim uzgojem mora se započeti od zipke. Nije nikada prerano početi ulijevati u djetinju dušu čuvstva Vjere i pobožnosti, koja ostavljaju u djetetu dobar utisak kroz cijeli njegov život. Velika je i kobna pogreška misliti da se mora čekati dok dodje dijete na dobu razuma da mu budeš mogao govoriti o Bogu i o Božjim stvarima.

Ima ih na žalost koji protivno misle a vodja im je zloglasni bezvjerac Ivan Jakov Rousseau, koji u svojem nedostojno pohvaljenom Emilu, tom filozofskom

[1]) Cesare Balbo. Pensieri ed esempi pag. 142. II. ediz. Firenze Le Monier 1856.

romanu o uzgoju, govori nam o jednom svojem posebnom načinu uzgajanja koji se ne može nikako prihvatiti, budući on uvjerenja da se za uzgoj djeteta ne smije nitko drugi brinuti osim jedine majke prirode. A jedna ovakova bezbožna knjiga bila je prevedena i na hrvatski jezik te na žalost resi knjižnice nekih naših zavoda.

Kao što se sjeme u jeseni bačeno u zemlju u istoj razvija eda kasnije proklija i donese plod, tako i dijete od dvije tri godine i ako ne može da upozna krjepost, pobožnost i vjerske istine, ipak ono prima pojmove ovih istina, koje ostaju u njegovom nježnom srcu i tu oživljuju te se u svoje doba pokazuju i donose onaj plod komu se inače ne bismo mogli nadati kada bi se te istine bile saopćile djetetu u kasnijoj dobi.

Majka ne čeka da joj dijete dodje na dobu razuma eda mu kaže tko je njegov otac a još manje smije čekati da mu reče da on u nebu ima milog Oca, koji ga je stvorio i koji je za njega umro na Križu!

Kako što se u vašoj djeci razvija um tako uporedo nastojte, dragi roditelji, da tumačite zornim, jednostavnim i lahkim načinom prve temeljne istine naše sv. Vjere. Upoznajte ih s onim dragim Bogom, koji ih je stvorio, govorite im o svrsi radi koje su na ovoj zemlji i često im predočujte njihovo odredjenje za drugi život, koji će za uvijeke trajati i u komu će oni biti vječno ili sretni ili nesretni prama njihovim zaslugama.

Vaša mora biti briga, o roditelji, uvjeriti djecu vašu da je njihova duša neizmjerno dragocjenija od tijela, i predočiti im sve što je milosrdni Isus učinio da spasi njihovu dušu. Ne zaboravite sjetiti ih na ono

proklestvo u kojem se svi ljudi radjaju uslijed grijeha istočnoga, od kojega proklestva bijahu oslobodjeni po zaslugama Spasitelja, koji je postao čovjekom i umrô za nas na Križu. Sjetite ih na zasluge kojih su postali dionicima po sv. Krštenju i nek ne zaborave nikada na ovo izvanredno dobročinstvo Otkupitelja i na obveze kojima su se na istom obvezali.

Naučite ih napokon kako je neophodno potrebito moliti se Bogu, od koga nam je svako dobro vremenito i vječno, a komu smo dužni služiti vršeći njegove zapovijedi. Teško griješe oni roditelji koji zanemaruju poučiti, pa bilo to i preko drugoga, svoju djecu u prvim počecima katekizma, te ih naučiti Vjerovanje, 10 zapovijedi Božjih i 5 zapovijedi sv. Matere Crkve. Pogreška je misliti da je vjerska pouka samo dužnost župnika ili učitelja, jer ta pouka mora započeti u obitelji i to u materinom naručaju.

Na vrijeme šaljite djecu na školu i u crkvu na nauk kršćanski, budite pri ruci vjeroučiteljima i učiteljima odlučno braneći njihovu vlast i njihov ugled pred vašom opornom djecom, jer nema stvari koja bi više priječila i usporivala uspjeh škole od omalovaživanja i ozloglašivanja učitelja i učionice. A ipak roditelji ne rijetko govore i ako možda nehote proti učitelju i proti školi, koja kadkada ne donosi onaj uspjeh koji od nje tražimo a to uprav zato jer se nepravedno pred samim učenicima govori proti školi, i to baš od onih kojima bi moralo biti najviše na srcu redovito pohadjanje škole. Priviknite k tomu vašu djecu na molitvu, nek se nauče moliti pobožno sklopljenim rukama i nek im za njihove molitve oči budu uprte prama nebu ili prama kojoj nabožnoj slici, kojih ne bi smjelo nikada manjkati u kršćanskim kućama, jer,

eda se i u djeci bude sve više razvijalo čuvstvo pobožnosti, potrebita je zorna obuka. Odmah u početku oprite se njihovim neurednim zahtjevima i hirima, jer sv. Pismo veli da dijete prepušteno svojim željama na sramotu je materi. [1])

Duh Sveti nam kaže, da se sva mudrost dobrih sinova dade svesti na posluh i na ljubav; [2]) a da vi postignete jedno i drugo nema vam uspješnijeg sredstva do sv. Vjere; pa i po ovom se vidi kako je potrebito još iz malih nogu uzgajati djecu u istinama naše sv. Vjere. Budete li nastojali učvrstiti vašu djecu u pobožnosti, bit će vam lahko privesti ih na vršenje ma bilo koje dužnosti, jer će oni u vašem glasu pripoznati glas Božji i ćutit će se dužni u savjesti ne kršiti ga. Dobra načela usadjena u srce djece još za malenih nogu, bit će im uvijek od koristi, pa i u slučaju da sadju stranputice, jer ova načela jednoć usvojena ne zaboravljaju se sasvim nikada više. Težina i žestina strasti moći će zaista donekle prikriti i ugušiti ta načela, ali valaj ne će ih nikada sasvijem izbrisati iz njihove duše. I kada se ova načela nadju u opreci i u protuslovlju sa pokvarenim životom što se provodi, ona će uvijek probuditi u dnu savjesti grizodušje, koje osvješćuje ljude osobito za vrijeme kakve nevolje ili bolesti. U ovim bo prilikama ovo se grizodušje najjače pojavljuje i najlasnije se probudjuju dobra načela što smo usisali u djetinstvu. Mnogo primjera potvrdjuju nam ovu istinu, te ne smijemo nikada potpuno izgubiti nadu, da će se na bolji put povratiti i zalutala osoba samo ako je ona u djetinstvu bila kršćanski

---

[1]) Prov. 29, 15.

[2]) Eccl. 3, 1.

uzgojena. Ali ako se pokvarenom i razuzdanom životu pridruži nepoznanje vjerskih istina, može se kazati da takvoj nevolji nema lijeka. U tome slučaju živi se bez grizodušja i bez grizodušja se provodi nepošteni i bezbožni život do kraja. Nema nikakve nade da će se popraviti pokvaren i u vjerskim istinama neupućen sin. I ove žalosne posljedice nepoznavanja katekizma moraju vas jednom uvjeriti o nuždi i o dužnosti što imate da sa svim nastojanjem uzgojite vašu djecu u kršćanskim istinama i da istoj još iz malih nogu usadite u srce čuvstva pobožnosti i straha Božjega.

Nepoznavanje vjerskih istina i vjerskih dužnosti, u kojem roditelji puštaju rasti svoju djecu, jest prvi i najpoglavitiji uzrok pokvarenosti te djece i prerane njihove izopačenosti i uzrokom je ne samo njihovog vječnog osudjenja, nego i propasti njihovih nesretnih roditelja. Mnogi roditelji tvrde da oni nijesu u stanju poučavati svoju djecu u vjerskim istinama jer ih oni sami nepoznaju. Ali ih ovo njihovo neznanje ni najmanje ne ispričava, jer su oni po duši dužni i kao kršćani i kao roditelji poznavati kršćanski nauk. Stoga, odazivljujući se naredbama sv. Crkve ja sam u mom lanjskom pastirskom listu naredio, da nitko ne smije biti pripušten k sakramentu sv. Ženidbe, ako nije prije na posebnom ispitu dokazao da dostatno poznaje vjeronauk kršćanski.

* * *

Da vam djeca budu valjano uzgojena nije dosta, dragi roditelji, da ih samo poučite u prvim počecima sv. Vjere i da u njima još malenima usadite pobožnost i sveti strah Božji, već je vaša prestroga dužnost da budnim okom pratite i njihovo vladanje, te da ih do

potrebe zgodno opomenete. Budna pomnja ide za tim da zapriječi izopačenost djece, a ozbilnoj opomeni te do potrebe i kazni cilj je da dijete poprave i da ga u buduće očuvaju od pogrješaka. A budući da je mnogo lasnije preteći zlo nego li od njega liječiti, očevidno je da je *pažnja i nadzor* najvažnije, ali je ovo uprav ono što na žalost mnogi ter mnogi roditelji zanemaruju.

Kao čuvari svoje djece moraju roditelji budnim okom bdjeti nad njima a osobito paziti, s kim se oni druže bilo u kući bilo na dvoru. Njihova je dužnost s toga odalečivati od svoje djece sve ono što bi istu moglo sablazniti, kao zle slike i ne lijepe prizore.

Paziti će roditelji da li njihova djeca pobožno i redovito vrše svoje kršćanske dužnosti i kako se vladaju u crkvi, te će ih držat daleko, kao od ljutice zmije, od pokvarenih drugova, ne će im nikako i nikada dopuštati da pohadjaju pogibeljne prestave bilo kazališta bilo kinematografa. Sve će svoje sile uložiti u to da ne dopanu ruku njihove djece gadni romani, dnevnici i listovi koji siju neslogu i buntovna načela, koji omalovažuju i izrugavaju Vjeru i kršćansko življenje.

Uvaženi liječnik prošlog vijeka D.r Descuret piše: „Prestave i kazališta uzbudjuju živčani sustav osobito kod žena i djece; oslabljuju fizičke sile i pospješuju razvitak erotičkih strasti. Romani prouzrokuju iste posljedice a k tomu usadjuju sklonost na strah, razuzdanost i samoubojstvo". [1]) Ovaj sud potvrdjuje i glasoviti njemački pisac Alban Stolz, koji veli da se u ogromnoj većini kazališnih prestava obožava nečista i

[1]) Scavini, Theol. mor. 12 ediz. vol. I. p. 629.

nevjerna ljubav. Što kod takovih prestava nauče djeca? Zle i pokvarene misli radjaju se u njihovoj glavi, slabi se volja za radom dok se jača volja za igrom i za zabavama. Ipak kazalište u svojem prvom početku i kod Grka i kod Rimljana imalo je posve uzgojnu i socijalnu svrhu: bilo je kazalište prevažnim sredstvom moralnog i estetskog uzgoja, jer je bilo sve udahnuto pravom umjetnošću i zdravim načelima; dok danas, osim rijetkih iznimka, postalo je sredstvom pokvarenosti i izopačenosti, jer namjerom da ide u susret ljudskim strastima zaboravilo je i na uzvišenost umjetnosti i na svetost poštenog vladanja, te je prečesto grobom nevinosti.

Zle posljedice pokvarenosti u koju je upala mladež obojega spola pohadjanjem bezstidnih i bezvjerskih kinematografskih prestava od dana na dan rastu i sve više zabrinjuju starije, koji se snebivaju sa sve veće razuzdanosti jadne mladeži.

Danomice u kinematografima bezstidno ali na žalost pozorno prate dječaci i djevojčice najgadnije zločine, najbezstidnije trgovanjeljudskom pùti, najgroznija ubojstva, najprostija ljubakanja, najdrzovitije kradje zasnovane i izvedene prefriganom zlobom i vas glib našeg pokvarenog društva, i uslijed toga ti jadnici i te jadnice ne samo što izgube svoju nevinost prije nego što su joj upoznali vrijednost, već i samu užasnost pred najvećim zločinima, pa tako u njima ugasne svako moralno čuvstvo.

Dok po svojoj pastirskoj dužnosti najodlučnije osudjujem ponašanje onih nesmotrenih roditelja, pravih ubojica svog vlastitog poroda, koji šalju ili sobom vode svoju djecu na kinematografske prestave a da se ni najmanje ne obaziru na to kakove su; molîm i

zaklinjem sve osobe zdravog razuma i poštenog srca da bez ikakvog obzira bojkotiraju sve nemoralne i bezvjerske kinematografe, a nek idu u susret onima koji znadu združiti dobro sa zabavnim te predstavljaju samo čine i predmete pristojne. Istodobno molim političku vlast nek povjeri nadzor nad kinematografima samo i jedino ozbiljnim i nepodmitljivim osobama, koje će i znati i htjeti isključiti iz javnog predstavljanja sve ono što se kosi sa vjerskim načelima i moralnim čuvstvima.

Povijest i iskustvo nas uvjeravaju da mladići bez Vjere i bez morala jesu propast svojih obitelji a kuga ljudskog društva.

Ta vaša budna pažnja nad djecom mora da bude postojana; jedan sami čas može lahko pružiti neiskusnom djetetu prigodu da se pokvari.

Oni roditelji koji su prinudjeni povjeriti drugima uzgoj svoje djece, moraju izabrati osobe, u koje se oni mogu potpuno pouzdavati, i zavode, u kojima se na prvom mjestu pazi na Vjeru i moral. Smrtno griješe oni roditelji, koji povjeravaju svoju djecu osobama pokvarenim i bez Vjere, osobama koje su kadre izopačiti svoje gojence bilo svojim krivim načelima, bilo svojim hrdjavim izgledima ili jednostavno svojim vjerskim indiferentizmom. [1])

Roditelji nek drže uvijek na oku svoju djecu tako da ne bude nijednog časa u kojemu ih ne bi vidili ili ne bi znali gdje su i s kim su. Zaista je žalosno vidjeti osobito u našem gradu toliku raspuštenu djecu, raštrkanu po svim ulicama, gdje svojim urlikanjem, psostima, nepristojnim riječetinama a često

[1]) Gousset, Teol. mor. Tratt. del Dec. c. 2 § 599.

i porugama vrijedjaju prolaznike; i čovjek se mora čudom čuditi kad vidi tolike zapuštene djevojčice gdje se skitaju simo tamo bez ičijeg nadzora. Rekao bi da su to sirote bez oca i majke, ali one imadu svoje roditelje, koji se na žalost ni najmanje ne brinu za njih. To je prisililo sv. Ivana Zlatoustoga ustvrditi kako se neki ter neki roditelji više brinu za svoje blago nego li za rodjenu djecu, jer zapitaš li takove roditelje, gdje im je konj, vô ili koja druga domaća životinja, oni će znati gdje su, dok katkada djeca ostaju po cijele dane na dvoru a da njihov otac ili njihova mati ne znadu gdje su bili. Roditelji se brinu za svoja polja i za svoje vrtove, budno paze na upravitelje svojih dobara, koja će morati ostaviti u baštinstvo svojoj djeci, a za djecu im deveta briga; i na koncu pita taj rječiti carigradski Patrijarka: želite li, roditelji, obogatiti svoju djecu? Naučite ih, biti poštenima. [1])

Nije sve jedno da li je dijete ovdje ili ondje, da li je u ovom ili onom društvu, da li govori sa osobam poštenim ili sa neopreznom čeljadi, jer na žalost ne fali ih, koji znadu voditi i najbestidnije razgovore i pred nevinom djecom; zato sv. Pavao na vječnu sramotu nekih kršćana, koji ne znadu govoriti nego o nepristojnim i nečednim stvarima, dobacuje istima u lice ove riječi uzete od glasovitog poganskog komičara Menandra: „Bestidni razgovori kvare dobro vladanje“. [2])

Ne smijemo se čuditi što se mnogi roditelji snebivaju kako to da su njihova djeca naučila neke sra-

[1]) Hom. IX in Timoth.

[2]) 1 Kor. 15, 33.

motne riječi, neke grozne psosti, neka kriva načela i neke težnje i zle navike, što se sve iznenada pojavljuju, kod te njihove djece. Treba tako malo da se upropasti jedno nevino dijete!

U nekim selima naše Nadbiskupije moraju se često sažaljivati mnogi prkosi i štete nanesene od rapuštene mladeži na zidovima, na krovovima, po stablima, po karovima i brodicama. Ovih šteta ne bi bilo kad bi roditelji bolje pazili na svoju djecu i kad bi im češće govorili o poštivanju što su dužni tudjim stvarima, i o dužnosti koju imaju da nadoknade što su iz objesti ili s kojeg mu drago drugog razloga nanijeli iskrnjemu; jer Bog u sedmoj zapovijedi zabranjuje ne samo krasti nego i škoditi imanju iskrnjega; a onaj koji je ukrao ili učinio svojevoljno, pa bilo i za šalu, štetu iskrnjemu dužan je tudje vratiti i štetu nadoknaditi, inače mu se grijeh na oprašta. Ove štete mogu biti uzrokom svadje i neprijateljstva, a uvijek slute na rdjavu budućnost, jer očituju pomanjkanje ljubavi kršćanske i poštovanja tudjih stvari, a k tomu su znakoni divljih nagona, koji su na sramotu izobraženoj i uljudnoj čeljadi. Tko se u mladosti privikne oštećivati tudji posjed, pa bilo i u malim stvarima, u zrelijoj dobi ne će se bojati krasti i oštećivati drugoga i na veliko. Stoga tko zateče koje drzovito dijete gdje nešto kvari, dužan je u savjesti zapriječiti kvar, dojaviti stvar dotičnim roditeljima, a kad bi ovi zanemarili opomenuti svoje dijete i popraviti kvar što je ono nanijelo, dužnost je javiti zločinca župniku, učitelju ili seoskom glavaru, jer sv. Pismo veli da je Bog svakom čovjeku naredio, da se brine oko svoga iskrnjega. [1])

---

[1]) Eccli. 17, 12.

Svim dakle silama, dragi roditelji, pazite uvijek što više možete na vašu djecu, i nek su ona uvijek u vašem društvu ili u društvu poštenih i pouzdanih osoba. A kad vam vaše prilike nebi dopuštale da vam djeca budu uvijek s vama i da ih svukud pratite, morate znati kada tačno počima i kad svršava škola, kad se otvara ili zatvara dućan ili tvornica kod koje je vaše dijete namješteno, eda se budete mogli uvjeriti da li su se na vrijeme vaša djeca povratila svojoj kući, ili se po ulicam skitala i možda iskrnjemu zanovetala i škodu činila.

Kad bi neki roditelji savjesno i postojano ovako pazili na svoju djecu, oni ne bi bili prinudjeni posegnuti za prisilnim sredstvima eda ih poprave.

* * *

Ali budući da katkada i uz najbolje nastojanje roditelja, neka djeca krenu na zlo, to je potrebito, eda se suspregnu i da se povrate k dobru, da ih roditelji zgodno i umjereno znadu *kazniti.*

Poboljšanje će se zalutale djece postignuti ili *opomenom,* ili *ukorom,* ili napokon *kaznom.* A da se pri tomu bude imalo uspjeha, toliko opomena koliko kazna moraju se izvršiti u zgodno vrijeme i na zgodan način. Po nauci sv. Pisma, ovim se sredstvima mora započeti s rana, jer Duh Sveti kaže i ocu i materi: „Ne puštaj da ti se dijete vlada po svojim hirima, i ne vladaj se kao da ne bi znao što ono misli“ (t. j. iz njegovih malih nogu gledaj da upoznaš i njegove sklonosti i njegove težnje). „Prigni njegov vrat dokle je mlad i šibaj njegova pleća dokle je dijete, da on ne ukoči svoj vrat i ne postane neposlušan i ne prouzrokuje ti bol u duši“. [1]) A na drugom mjestu: „Imaš li

---

[1]) Eccli. 30, 11. 12.

djece? Daj im nauka i prigni njihov vrat odmah od djetinstva“.[1]) Ovim opomenama sjeća Duh Sveti, roditelje kako je njihova stroga dužnost da svladaju neposluh i tvrdoglavost svojih sinova dok su još maleni; te osudjuje žalosno vladanje nekih bezumnih otaca i matera, koji će svaku opravdati i oprostiti svojoj djeci, te misle da nijesu nikada zvani niti da opominju niti da ih kazne. Dok su djeca još malena ne ide se za tim da ih se uzgoji, jer popustljivi roditelji obično kažu da su im sinovi još premaleni; kad su pak odrasli, onda se govori da ih nije moguće već obuzdati jer da su veliki i da hoće da čine što ih je volja. Dok su maleni ne uzgaja ih se niti ih se opominje, dapače se sa posmjehom prate njihova pomanjkanja, a katkada na žalost tako se zaborave neki roditelji da oni nagovaraju djecu na uvrijedljive riječi, na drzovite i na nepristojne kretnje, a kad uzrastu onda naravno da takove nije moguće više popraviti.

I tako se u mnogim kršćanskim obiteljima neoprostivom lakoumnošću zanemaruje uzgoj djece koja rastu neposlušna i razuzdana te su na sablazan svoga rodjenog mjesta, na muku i sramotu svojih obitelji i postaju prezir i kuga ljudskog društva.

Prve početke tolikih zločina i tolikih zločinaca naših vremena treba tražiti u kakvoj zloj sklonosti, koju roditelji nijesu dosta u djetinstvu popravili. Grozne i žalosne statistike zadnjih vremena dokazuju da najveći dio zločinaca pripada sinovima pokvarenih i razuzdanih roditelja, koji zlim izgledom i posvemašnjim svojim zanemarivanjem ne malo dopriniješe propasti i pokvarenosti svoje djece. Povijest mnogih buntovnika, svih razbojnika i svih ti-

[1]) Eccli. 7, 25.

rijana, koji su tijekom vijekova osramotili i rastužili čovječanstvo, ima svoj početak u opetovanim a na žalost ne kažnjenim pogreškama mladosti. Odveć bih na dugo pošao kad bih vam htio navesti mnoge žalosne primjere koji potvrdjuju ovu moju tvrdnju.

Dok je stablo mlado lako ga je savijati i uvijati; ali kad ono odeblja, nema sile koja bi ga savila. Isto se dogadja i s djecom; stoga je potrebito s rana pokoravati ih a ne puštati ih da rastu po svojim hirima isprikom da će se godinama opametiti. Mudra je ona poslovica naših djedova: Tko čini djeci na volju, tvori sebi tugu i nevolju. Kamo sreće kad bi ju uvažili neki današnji lakoumni roditelji! Istina je da godinama dolazi i pamet, ali je na žalost i to istina da se kroz to vrijeme zle navike učvršćuju, a kad ove prevladaju razum i razboritost, tada mladić postaje nesposoban da ga više popraviš i ukrotiš. Nastojte stoga, roditelji, da se vaša djeca iz malih nogu nauče slušati vaše riječi i odmah izvršivati vaše zapovijedi, i ne dopustite nikada da vam i samo jedan put budu neposlušna a da ih ne kaznite. Ovaj ćete posluh postignuti ako vaše zapovijedi budu rijetke i razborite. Ne zahtjevajte nikada od vaše djece ono što ne mogu izvršiti. Ali, bilo da i najmanju malenkost zapovjedite vašoj djeci, ne smijete nikada prepustiti a da ne zahtjevate da je odmah izvrše. Niti moljakanjem a još manje darovima i obećanjima ne smijete ih sklonuti na posluh, jer na taj način vaša bi se djeca uvjerila da moraju biti neposlušna eda vi s njima ljepše postupate. Naučite vašu djecu na posluh u najmanjim stvarima, pa će biti mal da ne nemoguće da bi se usudili biti neposlušni većim zahtjevima. Nek vam je uvijek pred očima ovaj savjet jednoga od najslavnijih uzgojitelja prošlog vijeka: Ili

se ne puštajte u borbu s djecom vašom, ili budite uvijek pobjednici, jer jaoh si ga vama ako ih samo i jedan put sebi pripustite, jer Duh Sveti kaže: „Sin sam sebi pripušten postaje svojeglav“. [1])

Što se tiče načina, opomene i kazne moraju biti razborite, jer su one lijekarija, i to moralna lijekarija, pa zato ih se mora upotrebljavati umjereno, u zgodno vrijeme i samo onoliko koliko to traži težina prekršaja. Rijetko moramo posegnuti za njima i to samo onda kad ima zato valjanog uzroka, jer neprestane i teške opomene i kazne radi svake malenkosti bivaju na štetu a ne na korist. Tko neprestano viče i kara taj ne uzgaja već dodijava i rasrdjuje. Vi morate proučavati i dobro upoznati ćud svoje djece eda vaša opomena i kazna budu korisne i uspješne. Jedna opomena koja je dostatna za dijete mirne ćudi, ne će ni najmanje vrijediti za drugo prkosno i svojeglavo. Katkada bit će dostatna ozbiljna šutnja, katkada pronicavi pogled, ljubezna opomena, malo jači glas. Čemu dakle da toliko puta opetujete istu opomenu i da dodijavate istim riječima, kad biste isti cilj postigli sa mnogo manje riječi?

Daleko od vas svaka pretjeranost u dobroti i susretljivosti, ali istodobno čuvajte se svake pretjeranosti u strogosti; a vaša će opomena koristiti ako budete uvijek imali pred očima Gospodina Boga milostivog i pravednog oca, i pravu ljubav prama vašoj djeci, koja će se istom okoristiti, jer će se uvjeriti da ju prati očinska ljubav i iskrena želja da postanu uzorni kršćani i valjani gradjani.

* * *

---

[1]) Eccli. 30, 8.

Usadjujuć na taj način u dušu vaše djece sveti strah Božji i svijest dužnosti vi ćete rijetko biti prisiljeni da posegnete za kaznama, koje se moraju ipak uvrstiti u sredstva uspješnog uzgoja.

Kazne su dopuštene jer ih sv. Pismo odobrava a i ljudski ih zakoni naredjuju. Tko ne upotrebljava šibu mrzi na svoga sina; a tko ga ljubi taj ga iz malih nogu popravlja, [1]) govori Duh Sveti i nadodaje: „Ne propuštavaj kazniti dijete. Budeš li ga ošinuo šibom, ono ne će umrijeti a ti ćeš izbaviti dušu njegovu od pakla“. [2])

Naš narod zato kaže: Šiba je u raju rasla. Ali dok upotrebljavate kazne morate ići za tim, da popravite svoju djecu te vas ne smije pri tomu voditi živinski nagon da iskalite svoju srdžbu, a zato kazna treba da bude udarena mirnim i umjerenim duhom, a ne žestinom živinske ljutine, koja zlostavlja a ne popravlja djecu. Budete li katkada prisiljeni kazniti vašu djecu, učinite to velikom ljubavlju, pokazujući njima kako vam je žao što ste prinudjeni posegnuti za kaznom i da to činite jedino iz ljubavi i želje da se poprave. Na taj način oni će pripravno, odano i sa korišću podnijeti udarenu kaznu, jer će pripoznati svoju krivicu i bit će osvjedočeni da ste ih vi preko volje a za njihovo dobro kaznili. Nemilim udarcima i nerazboritim kaznama ne samo što se vaši sinovi neće popraviti, nego radi inada i prkosa postati će neposlušniji i gori od onoga što su prije bili, i u vama neće oni vidjeti ljubezne roditelje već bezdušne i okrutne tirijane, koje će oni samo mrziti.

---

[1]) Prov. 13, 21.
[2]) Prov. 23, 13. 14.

Toga radi sv. Pavao opominje roditelje, nek se kod kažnjavanja čuvaju pretjeranosti: „Roditelji, govori on, nemojte poticati na srdžbu vaše sinove (sa nerazumnim i nepravednim kaznama ili sa prijetnjama i oštrim i ponizujućim izrazima) eda ne klonu duhom, [1]) već ih uzgajajte redom i poukom". [2])

Eda se pak vaša djeca uvjere da strogost kojom ih vi popravljate, proizlazi iz prave ljubavi, treba da im pokažete kako vam je milo i drago kad vas oni slušaju i kad se iskreno popravljaju. Treba da ih umijete osokoliti kojom pohvalom ili nagradom, netom se oni pokorno vrate na bolji put. Sve se može postignuti od djece kad ona štuju i ljube svoje roditelje, jer se ljubav pribavlja ljubavlju. Palau, auktor „Katolika na djelu" veli: Ako hoćeš da žanješ ljubav, onda sij ljubav! i ako hoćeš da uživaš prava, onda vrši savjesno svoje dužnosti. [3])

Toliko nagrade i pohvale, koliko kazne i opomene moraju se upotrebljavati kod svih sinova prama njihovim zaslugama i njihovoj ćudi.

Pristrana i nepravedna ljubav izvorom je nesloge i nenavidosti u obiteljima i neugasivih mržnja protiv onih roditelja, koji ne ljube jednako svu svoju djecu. Jaoh si ga i vječna sramota svim onim roditeljima, kod kojih se opaža ono čega ne vidimo ni kod samih životinja, koje jednako ljube svoj porod i jednakom se brigom brinu za isti!

Roditelji ne smiju prelaziti iz pretjerane strogosti na preveliku susretljivost, niti smiju sada biti odveć

---

[1]) Coloss. 3, 21.
[2]) Eph. 6, 4.
[3]) Kat. na djelu knj. I. Gl. 10, 18.

strogi a sad opet posve popustljivi, te pri općenju sa svojom djecom neka ih ne vodi časovito njihovo veselo ili tužno raspoloženje, uslijed kojega će naglo i ludo milovanje zamijeniti oštru opomenu i obratno, jer uzgoj djece nije jedna hirovita šala već najozbilniji posao kojim upravlja razum i razboritost. Stoga treba da roditelji znadu sami sobom vladati te uščuvati mir i hladnokrvnost toliko kod kazne koliko kod milovanja — žele li pribaviti ljubav, poštovanje i posluh svoje djece.

* * *

Kod dobrog uzgoja sa opomenama i kaznama pretiču se i popravljaju mane, a sa dobrim izgledima usadjuju se krjeposti. Stoga roditelji moraju dobro zapamtiti, da sva njihova skrb i cijelo njihovo nastojanje kod uzgoja djece biti će uzaludno ako ne budu ozbiljno nastojali da djeci svojoj prednjače *dobrim primjerom*. Providnost je usadila u djetinje srce jaki nagon da oponaša svoje roditelje; zato, kako je to naš glasoviti zemljak sv. Jeronim pisao rimskoj gospodji Leti „Dijete ne smije ni na ocu ni na materi da opazi nešto što ono ne bi moglo oponašati bez grijeha". [1])

Primjeri uopće mnogo više uvjeravaju nego li riječi, a oni roditelja jednostavno primamljuju.

Kako rekoh, nagon oponašanja jest vrlo jak kod djeteta, jer ono uslijed svoje prirodjene nježnosti sasvim lahko prima izvanjske utiske, koji se duboko usadjuju u njegovu dušu; i koliko mu je teško shvatiti ono što ne vidi i ne čuje toliko se posve lahko zanese za onim što vidi i čuje. Toga radi dijete znati željno promatra sve ono što vidi te traži da mu sta-

---

[1]) Poslan. VII.

riji sve to protumače; navlaš pak pazi na ono što rade njegovi roditelji i gleda na njihovo vladanje, te svaki svoj čin opravdava sa: tako radi i moj otac a i tako radi moja mati.

Djeca pomnjivo slušaju naputke svojih roditelja, i svoj život uredjuju prama životu svoga oca i svoje matere. Kako su po naravi skloni da oponašaju ono što drugi čine, naravno je da osobitom pomnjom slijede primjer svojih roditelja, s kojima neprestano živu i čiju vlast smjerno poštuju.

Osobito neizbrisiv biva utisak, što primjer dobre majke utisne u dušu djeteta. Poznato je kako je Blanka Kastiljonska, majka sv. Ljudevita IX. kralja Francuskoga (1215.-1270.), namjerom da usadi u srce svog sinčića odvratnost i mržnju proti smrtnom grijehu, običavala mu često opetovati: Moj sinko, ja te toliko ljubim, a ipak bih te voljela vidjeti mrtva na mojim koljenima, nego li znati da si samo jednim jedinim smrtnim grijehom okaljao dušu svoju. Blago onomu koji je uzrastao na koljenima dobre i pobožne majke! Hoću da moj sin bude svetac, govorila bi majka sv. Atanazija (296.-373.), i on je postao svecem.

Stoput ti zahvaljujemo, Vječni Bože, što si nam dao za majku jednu sveticu, klicali su pri smrti svete Emilije njezini sinovi sv. Bazilij (329.-379.) i sv. Grgur Nišanin († oko godine 394.).

Blaženi Ivan Vianney, župnik Arški († 1859.) govorio je jednoga dana nekom svom prijatelju o nevinosti i sreći svojih prvih godina. Blago tebi, na to će mu prijatelj, što si bio tako sretan da si još iz malih nogu okusio milinu nevinosti! Poslije Boga, odgovori sveti župnik, to je djelo moje majke, ona je bila u istinu prava kršćanka!

Ništa nas toliko ne približava Bogu, govorio bi utemeljitelj društva sv. Vinka Paulskoga Fridrik Ozanam († 1853.), taj slavni povjesničar i glasoviti francuski književnik, koliko spomen na svetu i pobožnu majku. Zato uzgojiti sinove za dragoga Boga bijaše vruća želja i Sofije, majke slavnog francuskog katoličkog organizatora Filiberta Vraua († 1905.) [1], i ona je bila pripravna i život svoj žrtvovati samo da se ta njezina želja ispuni! I sretne nje, jer joj se je i zaista ispunila!

Ako je dakle taki i tako veliki upliv vaših izgleda, roditelji, na vladanje vaše djece, promislite i sudite sami kako je važno i potrebito da vaše vladanje bude uvijek čestito, uzorno i izgledno. Nemojte dakle nikada da vaša djeca čuju nepristojnu riječ iz vaših ustiju niti da ona opaze išta neuljudna na vama, nego neka vaše vladanje bude uvijek i svagdje ne samo uljudno već i kršćansko. Sudite dakle sami kakav veliki zločin počinjavaju oni nedostojni roditelji, koji misle da im je dopušteno sve, bilo govoriti bilo činiti pred svojom djecom; i mješte da djeci svojoj pružaju dobar izgled, oni ih neprestano sablažnjuju, svojim razuzdanim i bestidnim govorom, svojim psostima, svojim kletvama, svojim ogovaranjem, sa svojim kradjama i prevarama, i katkada nećudorednim životom, u komu nema nikakva vršenja kršćanskih dužnosti. A što da rečemo o onim nesretnim materama, koje mješte da svojim primjerom uče svoje kćeri čednost i skromnost, namjerom da ih što prije na koji mu drago način udadu, one ih uče kako će svojim nečednim pogledima, svojim

[1]) Vanino, Filibert Vrau, Zagreb, zemalj. tiskara 1916, str. 17.

bezočnim kretnjama, sa gizdanjem i bestidnom golotinjom, sa sastancima i dogovorima lukavo zasnovanim, zavoditi neiskusnu mladež. Ne znadu te jadnice da će, sva je prilika, morati radi toga oplakivati neke nepodobštine koje osramoćuju mnoge obi'elji, što su poštenim i kršćanskim vladanjem mogle uživati dobar glas kod ljudih i zavrijediti obilati blagoslov Božji.

* * *

Na žalost svagdanje nam iskustvo kaže da mnogi roditelji svojim zlim izgledima čupaju iz srca svoje djece spasonosne utiske što je u njima prouzrokovala vjerska nauka a usadjuju sjeme buduće pokvarenosti; stoga sv. Bernard veli, da takovi oci i takove matere, ne bi se smjeli zvati roditeljima već ubojicam vlastitog poroda.

Za roditelje najsvetija i najvažnija izmedju svih obveza jest prednjačiti primjerom u vjernom i tačnom vršenju svih kršćanskih dužnosti. Moliti, primati sv. Sakramente, tačno vršiti crkovnu zapovijed posta i nemrsa, pomno izbjegavati psosti, ogovaranje, klevetanje, bestidnost, u jednu riječ postojano izbjegavati sve prigode koje bi mogle sablazniti djecu: to je eto sve ono što roditeljima mora neprestano biti pred očima. Oni su pod smrtni grijeh dužni da uvijek davaju u svemu ovomu dobar izgled svojoj djeci. Jer Isukrst veli: „Tko sablazni jednoga od ovih malih, koji u me vjeruju, bolje bi mu bilo da mu se o vrat objesi vodenični kamen, i da potone u dubinu morsku. Gledajte da ne prezrete jednoga od ovih malih, jer vam kažem, da andjeli njihovi na nebesima uvijek gledaju lice Oca mojega, koji je na nebesima. Teško svijetu radi sablazni". [1])

[1]) Matt. 18, 6. 7. 10.

Budu li se djeca vaša izopačila radi vaših zlih izgleda i radi vašega nemara, ne samo što ćete biti uzrokom njihove pokvarenosti, već ćete ubrati gorki plod neugodnosti, žalosti, suza, što će u vašim obiteljima prouzrokovati ruglo i sramotu. Biti ćete svjedocima domaćih kradja i rasipanja vašeg imanja, a što je najgore vi ćete sami postati njihovim ruglom i biti ćete od njih zapušteni i zlostavljeni. Koliko sam se puta i ja isti ganuo na suze nesretnih roditelja, koje su njihovi bezdušni sinovi ostavili u najjadnijem siromaštvu! Znam da u velikoj većini takvih slučajeva sinovi ne čine drugo nego vraćati svojim roditeljima ono što su ovi na žalost u svoje doba činili njihovim roditeljima. Vidi li dijete da njegov otac prezire i ne pomaže svoje roditelje, biti će posve teško da ono kasnije ljubi i časti svoje roditelje. Tko zlim izgledom kvari svoj porod, mal da ne uvijek postaje on sam žrtvom tih kobnih posljedica, jer sv. Pismo veli da u onomu u čemu neko griješi, da u tome biva i kažnjen. [1])

Želite li dakle dobra sebi i svojoj djeci, onda nastojte da ih vašim dobrim primjerom iz malih njihovih nogu, uzgajate dok ste na vrijeme. Učinite to iz ljubavi prama vašoj djeci i iz ljubavi prama samim sebi.

A budući da bi svako vaše nastojanje bilo uzaludno bez Božjeg blagoslova, to onda iza kako budete s vaše strane uložili sve svoje sile morate njemu Svemogućemu preporučivati ih svaki dan; morate za njih prositi zaštitu Blažene Djevice Marije, Andjela čuvara i Svetaca.

* * *

[1]) Sap. 11, 17.

Mislim da ovdje moram napose istaknuti važnost koju pri uzgoju djece uvijek imaju *kršćanske majke*, jer toliko Crkva, koliko društvo uprav od njih punim pravom traže i očekuju poslušne sinove i valjane i mirne gradjane.

Bog je u majčino srce usadio posebnu milinu čuvstava, koja joj pružaju snagu i čine je sposobnom da dobro uspije u uzgoju djece. Ona je od prirode i od milosti Božje obdarena tajnom nekom moći nad ćudi svoje djece. Njezin glas, njezin pogled i njena fina dosjetljivost, kojoj ništa ne izbjegne, imaju neku posebnu moć nad voljom i nad srcem svoje djece.

Čovjek može da se ogluši svakoj opomeni, može da se ne odazove nijednom čuvstvu, ali njegovo srce uvijek se gane kada čuje riječ: majka. On može da na sve zaboravi, ali nikada neće zaboraviti na svoju majku. Izmedju svih strašnih razvalina njegovog srca nalazi se uvijek slika one koja ga je na ovaj svijet porodila i koja mu se nameće te mu odlučno zapovijeda. Zato je posve teško naći u povjesti jednu majku, koja bi svojim primjerom, svojom pažnjom i svojim molitvama bila nastojala da dobro uzgoji svoj porod, a da ne bi bila u tomu uspjela. Glasoviti filozof de Maistre († 1821.) veli da se može biti skoro sigurni da strasti neće nikada sasvim izbrisati sa čela čovjeku onaj sveti biljeg, kojim je majka svim svojim silama nastojala obilježiti čelo svog djeteta. Sedam je sinova imala slavna majka Makabejka i svi bijahu smaknuti god. 168 prije Krista od Antijoha Epifana kralja sirskoga radi njihove vjernosti Bogu i domovini; sedmero ih je imala sv. Felicita i svi mučenici pogubljeni radi Vjere početkom trećega vijeka; osmero sv. Brigida, švedska kneginja (1373) i svi sveci.

A ipak ova djeca nijesu bila niti jednake ćudi niti jednakih sklonosti; ali je brižljivi uzgoj svete majke uvijek uspješan i siguran. Zato nas crkvena povijest uči da su svi veliki Sveci imali svete majke, koje svojim sjajnim izgledima, svojim uzornim i svetim životom i svojom neiscrpivom ljubavi usadiše prve klice krjeposti, pobožnosti i dužnosti u srce svojih mladjanih sinova. Eto vam nekoliko primjera. Sv. Grgur Nazijanski mudri i revni Patrijarka carigradski († oko god. 389.), Sveti Cezarij i sveta Gorgonija bijahu djeca svete None. Sv. Ivan Zlatousti († 407.) sin je sv. Antuze. Pri kraju četvrtog vijeka jedna od najuzornijih matera, sv. Emilija, imala je sreću poroditi četvero djece i svi po uzor sveci, a to su: sv. Bazilije Veliki, Biskup cezarejski i utemeljitelj redovništva na istoku, sv. Grgur nisanski, sv. Petar biskup Sebaste i sv. Makrina; sv. Vigilij Biskup tridentinski i mučenik († 402.) bio je sin sv. Masencije; Papa Grgur Veliki († 604.) bio je sin sv. Silvine. Pri koncu desetog vijeka sv. Matilda carica Njemačka, žena Henrika Prvoga, porodila je Crkvi crkvenog dostojanstvenika sv. Bruna Nadbiskupa Kelnskog, a Evropi jednoga od najhrabrijih vladara srednjega vijeka Otona Velikoga. Pobožni i slatki sv. Bernardo sin je sv. Alete. Kršćanskom uzgoju svoje matere, sv. Ivane od Aze duguje utemeljitelj propovjedalačkog Reda sv. Dominik († 1221.) svoju izvanrednu pobožnost, svoju neustrašivu revnost u pobijanju kobnih bludnja manihejskog krivovjerja Albigeza. A da odveć ne oduljujem, izostavljam imena mnogih drugih svetih matera, koje dadoše Crkvi odanih sinova a čovjenčanstvu znamenitih dobročinitelja. Ali ne mogu s manjega a da vam ne progovorim o jednoj svetoj majci, koja je primjerom, suzama i molitvama

isprosila obraćenja jednog velikana, koji je radi dubine svoga uma i radi opširnog svog znanja stekao udivljenje svih vijekova. To vam je sv. Augustin iz Tagaste, koji je od žalosti što su Vandali opsjedali Hiponu, njegov biskupski grad, umro godine 430. Evo kako on isti u divnoj knjizi svojih Ispovijesti, koja je najdublje djelo kršćanske pedagogije, opisuje zamjerno nastojanje i postajanu brigu, kojima se je sv. Monika njegova majka starala da ga dovede na pravi put.

Posve razuzdano uzgojen od svog oca poganina, koji je išao jedino za tim, da mu sin danas sutra postane glasoviti učitelj, Augustin dao se svom dušom na proučavanje svih filozofskih struja, osobito Platona, i na ispitivanje svih krivih nauka koje su u ono doba kolale. Ti nauci mješte da mu prosvijetle pamet oni ga još više zaslijepiše i on pun svih mogućih bludnja baci se u naručaj takovoj razuzdanosti, da, kada bi ga radi toga milo opominjala njegova majka, on bi se u svome srcu rugao njezinim opomenama i pripisivao ih ženskom praznovjerju, koje um prosvijetljen, kao što je bio tobože njegov, mora da prezire. Bilo mu je dvadeset godina kad umre Patricije njegov otac a on osta na čelu svoje obitelji, posve slobodan, jer kako je mogla da mu se nametne jedna slaba udovica? Izgledalo je da je nemoguće da se on obrati, jer govoriti Augustinu o obraćenju bilo je isto što izložiti se porugama mladića zaslijepljenog s mladih godina, koje su u njemu kipjele, i s oholog mu uma. [1])

Zato ona „mjesto da Augustinu mnogo govori o Bogu, mnogo više bi Bogu govorila o Augustinu“, [2])

[1]) Conf. Lib. 2. c. 3.
[2]) Loc. cit. Lib. 3. c. 11.

t. j. ona se je neprestano za njega Bogu molila. Nije bilo crkve u kojoj ne bi za svake pobožnosti Monika dala moliti za obraćenje svoga sina; nije bilo u Kartagi svećenika čijim molitvama ne bi ona njega preporučila. Uzalud je Augustin nastojao umaći njezinim očima skitajući se sad po Africi a sad po Evropi; uzalud bi on katkada i obnoć pobjegao put Italije eda ne bude pod njezinim nadzorom, jer ga je ona uzastopce slijedila u svim tim čudnim njegovim putovanjima bilo po moru bilo po kopnu. I koliko se je više on odalečivao od Boga i odgadjao svojim obraćenjem, toliko više se je ona za njega molila. Jednoga dana sv. Ambroz, Biskup milanski, do čijih je ona nogu gorko plakala, videći njezino blijedo lice i suzne oči ganut, u duhu proročanskom reče joj: Idi u miru, ženo, jer nije moguće da sin tolikih suza propane. [1]) I to se proročanstvo ispuni, jer Augustin poslije punih dvanaest godina teških borba i svakovrstnih zabluda, svladan napokon od milosti Božje, od suza i molitava materinih, obrati se, i postane Biskupom u Hiponu. Svojim dubokim poznavanjem svih teoloških i svjetskih grana znanja, svojim uvjerljivim propovjedanjem, svojom neumornom revnošću i dubokoumnim razlozima, pobi on i obrati bezbroj krivovjeraca, razjasni i obrani sa stalnim dokazima najteže istine kršćanstva. [2]) Veliki hiponski Biskup nije nikada zaboravio na sve ono što je sv. Monika učinila za njegov uzgoj i za njegovo obraćenje, te je gorko plakao nad odrom matere svoje u Ostiji, gdje je ona na povratku u Afriku iza njegovog

[1]) Conf. L. 3. c. 12.
[2]) Alzog, Univ.-Kirchengeschichte I. B. §. 311 IX. Aufl. Mainz 1872.

obraćenja, umrla. „Sve dugujem, govorio je on, ovoj mojoj majci: njoj život dugujem, njoj obraćenje moje dugujem; nek mi nitko ne predbacuje slabost što plačem nad onom, koja je toliko i toliko plakala nad mojim stramputicama, dok me nije Bogu privela“. [1])

Ako je dakle udovici majci pošlo za rukom da obrati sina, komu je bilo već trideset godina i koji je bio pokvaren u duši i u tijelu, što sve neće moći postignuti otac i majka ako budu složno nastojali da u nevinu i povodljivu dušu svoje dječice usade prve klice krjeposti i čestitog i neporučnog vladanja? A što jedna brižna majka ne bude mogla postići poukom, pametnim opomenama i dobrim primjerom, to će ona zastalno postići molitvom, jer materina molitva ima posebnu moć pred oltarom Onoga, koji je umirući na Križu, zadnje svoje riječi posvetio ljubavi matere svoje, koja je ispod njegovih nogu, gorko cvililo.

Molite dakle, kršćanske majke, za vašu djecu, eda vam ih Bog očuva od nezasitne pohlepe, od nečistih želja, i od grješne ljubavi. Molite neka ih dragi Bog okrijepi u njihovim nepastima eda otrovni dah bezvjerstva ne pokvari njihovo srce. Molite njihovog Andjela čuvara nek neprestano prati svaki njihov korak. Molite uvijek dok vam bude dano da živite na obranu i na utjehu vaše djece, a i na drugom svijetu u krilu Boga nastavite ga moliti za sreću vaše djece i za vječno njihovo spasenje.

* * *

Prije nego svršim ovaj moj pastirski list, koji pišem pod žalosnim dojmom o nikakvoj važnosti što

[1]) Conf. L. 9. c. 12.

se danas posvećuje domaćem uzgoju, moram još jedan put da ozbiljno svratim svu vašu pozornost na tešku odgovornosti što će te imati pred Bogom, pred vašom savjesti, i pred čovječanskim društvom ako budete zanemarili kršćanski uzgajati vaš porod.

Roditelji, ozbiljno mislite i nikada ne zaboravite na onaj strogi račun, koji će na dan sudnji Isukrst tražiti od vas o onim dušama, koje njega stoje svu njegovu neprocjenjenu krv, a kojima ste vi vašom nemarnošću i vašim zlim izgledima najviše skrivili vječnu propast. Koja li će vječna muka mučite vaše srce na pomisao da ste vi izdali vašu djecu, kad ste ih puštali da živu bez reda, bez Vjere, bez posluha, a možda i bez poštenja! Ovi pokvareni sinovi, koji su u svomu djetinstvu bili vaši mali silnici, biti će vašom mukom u svojoj mladosti, a za tim vašom sramotom. Biti će oni vašom osudom pred svijetom, jer će rasti zli i pokvareni, a cijeli svijet to će predbacivati vama, koji ste vašom nemarnošću ostavili u njima zlo sjeme potomstvu. I dok oni budu očajno plakali i kasno i uzalud se kajali, te vas proklinjali jer ste zanemarili njihov uzgoj, ljudsko društvo, koje je punim pravom očekivalo da ćete vi savjesno vršiti one roditeljske dužnosti koje su imale ići za tim da uzgoje i oplemene um i srce mladog naraštaja i da ga priviknu na tačno vršenje zakona, to će društvo žigom sramote označiti vašu nemarnost, jer su i sami pogani držali da i najmudriji zakoni ništa ne vrijede ako se ne oslanjaju na pomni domaći uzgoj, zato bi radi prekršaja sinova običavali kazniti roditelje. Stoga je Likurg, jedan od najslavnijih zakonodavaca Grčke, još 900. godine prije Isukrsta, odredjivao da, kada bi u Šparti koje dijete prekršilo koji zakon, ne bude ono kažnjeno, već njegovi roditelji.

Budite dakle marljivi i brižni uzgojitelji vaših sinova, jer će oni jednoga dana biti onakovi, kakove ih vi budete uzgojili vašim naputkama, vašim opomenama, vašim nadzorom i vašim primjerima. Oni će biti ili zli radi vaše nemarnosti i prevelike poputljivosti, ili će biti usljed vašeg razboritog i postojanog nastojanja krjeposni i dostojni vas, Crkve i ljudskog društva. Ne zaboravite nikada ovu riječ Duha Svetoga, koju potvrdjuje povijest svih vijekova: „Mladić i u starosti svojoj ići će onim putem kojim krene u mladosti“. [1])

ZADAR, 2. veljače 1917.

† **VINKO** Nadbiskup.

Ova će poslanica biti pročitana i shodno rastumačena vjernicim netom to bude moguće; te će biti u župskom arhivu sahranjena da bude podlogom katekezam, što će tekom svake godine poštovani Dušobrižnici držati roditeljima o dužnosti kršćanskog uzgoja njihove djece.

---

[1]) Prov. 22, 6.